

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Превод от френски.

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ВАНЬО ТОДОРОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 31434/15)

РЕШЕНИЕ

*Настоящият вид на решението е претърпял редакционни промени на 11 август 2020 г.
в съответствие с чл. 81 от правилника на Съда.*

Чл. 2 • Процесуални задължения • Условия за участие на брат на жертва на убийство в наказателното производство • Участието в наказателното разследване се счита за достатъчно с оглед на обстоятелствата, но е отхвърлено искането за конституиране като страна в производството и не е взел участие в съдебната фаза, което може да повдигне принципни въпроси от гледна точка на процесуалните задължения • Невъзможност за търсене на обезщетение за претърпените неимуществени вреди в следствие убийството на своя брат, като тази възможност е запазена за тесния семеен кръг (родители, деца и съпрузи) • Единодушие на държавите членки относно възможността най-близките членове на семейството на жертвата да търсят парично обезщетение за претърпените неимуществени вреди, като във всеки отделен случай силата на връзките, които ги свързват с починалия, както и стойността на действително понесените щети се оценяват поотделно • Жалбоподателят е единствен член на семейството и наследник на починалия си брат, с когото са били в близки взаимоотношения • Липса на правни средства за защита, позволяващи на същия да търси парично обезщетение за претърпените неимуществени вреди • Неефективна съдебна система въпреки ефективния характер на конкретното наказателно производство

СТРАСБУРГ

12 юли 2020 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

21/10/2020

Настоящото решение е станало окончателно по силата на чл. 44 § 2 от Конвенцията. Същото може да претърпи редакционни промени.

По делото Ваньо Тодоров срещу България,

Европейският съд по правата на човека (четвърто отделение), на заседание в състав:

Юлия Антоанела Моток (Iulia Antoanella Motoc), *председател*,

Йонко Грозев (Yonko Grozev),

Бранко Лубарда (Branko Lubarda),

Стефани Муру-Викстрьом (Stéphanie Mourou-Vikström),

Жорж Раварани (Georges Ravarani),

Жолин Шукинг (Jolien Schukking),

Петер Пачолай (Péter Paczolay), *съдии*,

и Илзе Фрайвирт (Ilse Freiwirth), *заместник-секретар на отделението*,

С оглед на

жалбата (№ 31434/15), насочена срещу Република България, подадена от гражданин на същата държава – г-н Ваньо Петков Тодоров („жалбоподателят“), като с нея е сезирал Съда по силата на чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (Конвенцията) на 18 юни 2015,

решението за свеждане на жалбата до знанието на българското правителство (Правителството),

становищата на страните,

след обсъждане на закрито заседание на 30 юни 2020,

постановява следното решение, прието на същата дата:

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Жалбата касае, от гледна точка на процесуалните задължения произтичащи от чл. 2 на Конвенцията, ефективния характер на наказателното производство, образувано за убийството на брата на жалбоподателя, както и невъзможност, според вътрешното право, да се получи обезщетение за неимуществените вреди, които същият е претърпял в резултат от смъртта на своя близък.

ФАКТИТЕ

2. Жалбоподателят е роден през 1956 година и живее в София. Представяван е от адв. М. Екимджиев и адв. К. Бончева, практикуващи в Пловдив.

3. Правителството е представявано от правителствения агент г-жа Б. Симеонова от Министерството на правосъдието.

4. Жалбоподателят се оплаква, по-конкретно, позовавайки се на чл. 2 от Конвенцията, от отказа на прокуратурата и на националните съдилища да го конституират като страна по наказателното производство относно убийството на брат му и от, по негово мнение, недостатъчното естество на проведеното по случая разследване.

5. На 25 януари 2014 г. жалбоподателят открива тялото на починалия си брат в двора на къщата, която се намира в село във Врачанска област, и информира полицията. Незабавно започва разследване. Двама свидетели заявяват, че са видели лицето Г. В., съсед на жертвата, да спори със същия и да го удря с тояга. На 28 януари 2014 г. Г. В. е задържан и обвинен в убийство. В хода на досъдебното производство са извършени

множествено следствени действия, сред които обстоен оглед на местопрестъплението, разпит на свидетели и изготвяне на експертизи.

6. Жалбоподателят е разпитан от разследващия полицаи по досъдебното производство на 25 и 27 януари 2014 г. Според протоколите от разпитите жалбоподателят е бил запознат, съгласно съответните членове на Наказателно-процесуалния кодекс (НПК), с правата си в качеството на жертва на извършено престъпление и е заявил, че няма въпроси, нито възражения. На 6 февруари 2014 г. разследващият полицаи го осведомява за правата му в качеството на член на семейството на жертва на престъпление, съгласно Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадалите от престъпления. Жалбоподателят отново е разпитан на 23 май 2014 г. и посочва, че известен брой вещи са били изчезнали от дома на брат му – един мобилен телефон, един телевизор, едно радио и ваучери, както и двадесетина кози.

7. На 8 юли 2014 г. разследващият полицаи предявява материалите от разследването на жалбоподателя. Цялото дело е предоставено на разположение на заинтересованото лице, като същото разполага с около един час, за да се запознае с него заедно с адвоката си. Жалбоподателят отбелязва в протокола, че разследването не е изяснило достатъчно обстоятелствата около изчезването на вещите от дома на брат му, сред които мобилен телефон, телевизор и ваучери.

8. Със заключително мнение от 14 юли 2014 г. разследващият полицаи приключва разследването и предлага предаването на Г. В. на съд по обвинение в убийство на брата на жалбоподателя. В отговор на заявените от жалбоподателя възражения разследващият полицаи отбелязва, че мобилният телефон на жертвата е бил установен при трето лице, което посочва, че го е закупило от неизвестно лице. разследващият полицаи добавя, че другите вещи не са били установени въпреки извършените издирвания.

9. На 31 юли 2014 г. жалбоподателят подава жалба пред Апелативна прокуратура – София, че не е бил конституиран като страна по производството. Обръща внимание на непълния, по негово мнение, характер на разследването, в което не е отделено достатъчно внимание на изчезналите вещи и на потенциалната материална мотивация на убийството, приканвайки прокуратурата да преквалифицира деянието в кражба с утежняващи вината обстоятелства, придружена с убийство.

10. С постановление от 3 октомври 2014 г., Районна прокуратура – гр. Враца, в чиято компетентност попада делото, посочва, че жалбоподателят не може да бъде конституиран като страна по делото в качеството на пострадал с мотива, че единствено наследниците, които са претърпели неимуществени вреди в следствие на извършеното престъпление, могат да имат това качество и че, по силата на тълкувателното постановление на бившия Върховен съд, кръгът от лица е ограничен до съпрузите, родителите и децата на починалия (параграф 16 по-долу).

11. На 5 ноември 2014 г. Г. В. е изправен пред Районен съд – гр. Враца („районният съд“). Жалбоподателят е осведомен за датата на съдебното заседание. По време на първото заседание, което се провежда на 1 декември 2014 г., той отправя искане да вземе участие като частен обвинител и граждански ищец и предявява претенции за обезщетение за вещите, които твърди, че са били откраднати от дома на брат му. Районният съд констатира, че жалбоподателят е единственият наследник на починалия си брат, но не е сред най-близките членове на семейството, които според практиката на Върховния съд могат да търсят парично обезщетение за неимуществени вреди, и следователно, не може да бъде страна по производството. Районният съд отбелязва също така, че имуществените вреди, претендирани от жалбоподателя по отношение на изчезналите вещи, не произтичат от престъплението, което е предмет на процеса.

Вследствие съдът отказва да конституира жалбоподателя като страна по производството. Според протокола от заседанието единствено частта от определението, отнасяща се до отказа за конституиране като частен обвинител, подлежи на обжалване.

12. Жалбоподателят подава жалба това определение, посочвайки, че е единствен наследник на брат си, че е бил в близки отношения с него, че се е виждал с него често и че му е помагал финансово. С определение от 5 януари 2015 г. Апелативен съд – гр. София потвърждава определението на районния съд, що се отнася до молбата за приемане като частен обвинител. Съдът припомня, че единствено лицата, които са претърпели неимуществени или имуществени вреди вследствие на престъпление, могат да участват в процеса в това качество. Съдът приема, че в конкретния случай жалбоподателят не е можел да търси нито обезщетение за неимуществени вреди, тъй като практиката на Върховния съд изключва братята и сестрите от кръга на правоимащите, нито на обезщетение за имуществени вреди, тъй като съставът „кражба” не е бил включен от прокуратурата. Относно молбата за конституиране като граждански ищец апелативният съд обявява жалбата за недопустима, тъй като тази част от определението не подлежи на обжалване.

13. С присъда от 19 януари 2015 районният съд признава Г. В. за виновен и го осъжда на десет години лишаване от свобода. Съдът счита за установено, че е възникнал спор между Г. В. и брата на жалбоподателя по отношение на козите, които същият оставял на свобода и които били причинили щети на другите жители на селото, и че Г. В., който бил в нетрезво състояние, му нанесъл множество удари с тояга, които довели до смърт. Г. В. обжалва, след това отправя касационна жалба, твърдейки, от една страна, че престъплението трябва да бъде преквалифицирано като нанасяне на телесна повреда, довела до смъртта на жертвата без умисъл и, от друга страна, че не е разследвана възможността други лица да са дошли на местопрестъплението след неговото заминаване. Апелативният и касационният съд отхвърлят тези оплаквания, преценявайки, че разследването е изчерпателно и че не са налични елементи, позволяващи да се смята, че трети лица са дошли на местопрестъплението, както и че умисълът да се причини смърт може да се изведе от силата на нанесените удари. Присъдата на Г. В. става окончателна на 9 октомври 2015 г.

ПРИЛОЖИМО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРАКТИКА

I. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРАКТИКА

A. Наказателно-процесуален кодекс

14. По силата на приложимите разпоредби на НПК пострадалият от престъпление (вж. чл. 74 от НПК по-долу) може да участва в досъдебната фаза на наказателното производство и да получи известни процесуални права. За да участва в производството в съдебната фаза, пострадалият трябва да поиска изрично да бъде конституиран като частен обвинител и/или граждански ищец. Частният обвинител поддържа обвинението на прокуратурата. Гражданският ищец внася граждански иск в рамките на наказателното производство; гражданският ищец разполага с процесуални права, сходни с тези на частния обвинител, но може да се ползва с тях само дотолкова, доколкото това е необходимо за доказване на гражданския иск.

Приложимите разпоредби от НПК са:

Член 74

(1) Пострадал е лицето, което е претърпяло имуществени или неимуществени вреди от престъплението.

(2) При смърт на лицето това право преминава върху неговите наследници.

Член 75

(1) В досъдебното производство пострадалият има следните права: да бъде уведомен за правата си в наказателното производство; (...) да бъде информиран за хода на наказателното производство; да участва в производството съгласно установеното в този кодекс; да прави искания, бележки и възражения; да обжалва актовете, които водят до прекратяване или спиране на наказателното производство; да има повереник. (...)

(3) Правата на пострадалия възникват, ако той изрично поиска да участва в досъдебното производство и посочи адрес в страната за призоваване и уведомяване за хода на производството.

Член 76

Пострадалият, претърпял имуществени или неимуществени вреди от престъпление, което се преследва по общия ред, има право да участва в съдебното производство като частен обвинител. След смъртта на лицето това право преминава върху неговите наследници.

Член 79

Частният обвинител има следните права: да се запознае с делото и да прави необходимите извлечения; да представя доказателства; да участва в съдебното производство; да прави искания, бележки и възражения и да обжалва актовете на съда, когато са накърнени неговите права и законни интереси.

Член 84

(1) Пострадалият или неговите наследници, както и юридическите лица, които са претърпели вреди от престъплението, могат да предявят в съдебното производство граждански иск за обезщетение на вредите и да се установят като граждански ищци.

Член 271

(1) След откриване на съдебното заседание по делото председателят проверява дали са се явили всички призовани лица и ако някои от тях не са се явили - по какви причини.

(...)

(6) Съдът се произнася по молбите за приемане на други страни по делото. Решението, с което съдът отказва приемането на частен обвинител може да бъде обжалвано [пред апелативната инстанция]. (...)

Б. Иск на основание деликтна отговорност

15. Жертвата на престъпление може да потърси обезщетение за претърпените щети или като бъде конституиран като граждански ищец в рамките на наказателното производство, или като предяви пряко иска си за обезщетение пред гражданския съд. В този случай, като се има предвид, че гражданските съдилища са обвързани от окончателните решения на наказателния съд, що се отнася до фактите и вината на

обвиненията (чл. 300 от НПК), производството обикновено се спира в очакване на изхода на наказателното дело (чл. 229, ал. 1 от НПК).

16. Подобни действия могат да доведат до присъждане на обезщетение за претърпените имуществени или неимуществени вреди. Неимуществените вреди се определят по справедливост. По силата на приложимата съдебна практика към момента на престъплението, произтичаща от три тълкувателни постановления на бившия български Върховен съд от 1961, 1969 и 1984 г., имащи задължителна сила за всички съдебни инстанции (ППВС № 4 от 25.05.1961 г., ППВС № 5 от 24.11.1969 г. и ППВС № 2 от 30.11.1984 г.), при смърт, единствено най-близките роднини на жертвата, а именно родителите, децата и съпругът/съпругата, могат да търсят финансова компенсация и то единствено ако докажат, че са претърпели неимуществени вреди. Братята и сестрите, както и дядото и бабата, са изключени от този кръг лица. Същите обаче могат да търсят обезщетения за претърпени материални вреди, когато са били финансово издържани от починалия.

17. На 28 април 2016 г. е образувано тълкувателно дело от Върховния касационен съд относно следния въпрос: „Кои са лицата, които могат да получат обезщетение за претърпени неимуществени вреди вследствие на смърт на техен близък?“. С тълкувателно решение от 21 юни 2018 г. (Тълк. реш. № 1 от 21.06.2018 г. по тълк. дело № 1/2016 ОСНГТК на ВКС), Общото събрание на наказателната, гражданската и търговската колегии на Върховния касационен съд, считайки, че съдебната практика следва да се промени, вземайки предвид развитието на обществото и Директива 2012/29/ЕС (параграфи 21-22 по-долу), отсъди, че освен лицата, посочени в тълкувателните постановления на бившия Върховен съд, лице в силно емоционална връзка с починалия, претърпяло по този начин значителни неимуществени вреди, може, в изключителни случаи, да има основание да получи обезщетение. Върховният касационен съд уточнява, че при зачитане на особеностите на наказателното производство, единствено преки родственици във възходяща и низходяща линия, съпругът/съпругата и братята и сестрите на починалия могат да предявят иск за обезщетение в рамките на наказателното производство, след като бъдат конституирани като граждански ищци; останалите лица могат да предявяват иск пред гражданските съдилища.

18. Съгласно това тълкувателно решение, последващата съдебна практика отваря право на искания за обезщетение от братята и сестрите на починало лице, дори по делата за деяния, извършени преди приемането на въпросното решение (вж. например реш. № 206 от 26.10.2018 г. на ВКС по к.т.д. № 670/2017 г.).

19. Освен това, по смисъла на чл. 110 от Закона за задълженията и договорите, давността на иска на основание деликтна отговорност изтича пет години след извършването на престъпленията или след откриването на съответния им извършител.

В. Закон за подпомагане и финансова компенсация на пострадалите от престъпления

20. Приетият през 2006 г. Закон за подпомагане и финансова компенсация на пострадалите от престъпления дава на жертвите на тежки престъпления право на медицинска, практическа и финансова подкрепа. Този закон предвижда по-конкретно обезщетение за претърпени имуществени вреди, предизвикани от престъпление, като например покриване на медицински, погребални, съдебни разходи, както и загуба на приходи. При извършване на деянията единствено родителите, децата и

съпругът/съпругата на лицето, починало вследствие на престъпление, можели да се възползват от тези права. От промяната на закона, приета през 2016 г., неговите положения се прилагат за всички наследници и за лицето, което е било във фактическо съжителство с починалия.

II. ПРАВО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

21. Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. установяват минималните изисквания относно правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпността; нейният срок за транспониране в местното законодателство е 16 ноември 2015 г. и той гарантира известен брой процесуални или материални права в полза на жертвите на престъпления. Що се отнася до правото на обезщетение за щети, претърпени вследствие на престъпление, директивата гласи в своя чл. 16:

1. Държавите членки гарантират, че в хода на наказателното производство жертвите имат право да получат решение за обезщетение от извършителя на престъплението в рамките на разумен срок, освен ако в националното право не се предвижда това решение да бъде постановено в друго производство.

2. Държавите членки поощряват мерките, с които извършителите на престъпление се насърчават да обезщетят адекватно жертвите.

22. Чл. 2 от директивата дава определение на понятието „жертва” по следния начин:

1. За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

а) „жертва“ означава:

i) физическо лице, което е претърпяло вреди, включително физическо, душевно или емоционално страдание или икономическа вреда, които са пряка последица от престъпление;

ii) членове на семейството на лице, чиято смърт е пряка последица от престъпление и които са претърпели вреда в резултат на смъртта на лицето;

б) „членове на семейството“ означава съпругът/ата, лицето, което живее с жертвата в ангажирана, постоянна и стабилна интимна връзка в общо домакинство, роднините по пряка линия, братята и сестрите и издържаните от жертвата лица;

(...)

2. Държавите членки могат да установят процедури:

а) за ограничаване на броя на членовете на семейството, които могат да се ползват от правата, установени в настоящата директива, като се вземат предвид конкретните обстоятелства във всеки отделен случай; и

б) по отношение на параграф 1, буква а), подточка ii), за определяне на това кои членове на семейството имат приоритет във връзка с упражняването на правата, установени в настоящата директива.

III. СРАВНИТЕЛНО ПРАВЕН АНАЛИЗ

23. От разпоредбите на законодателството на държавите членки на Съвета на Европа, с които Съдът разполага, и по-специално от изследване, проведено в тридесет и осем държави членки, следва, че всички страни предвиждат право на обезщетение за претърпени неимуществени вреди от близките на починало лице, право, което обаче е придружено от различни условия и ограничения. В една държава (Армения) тази възможност съществува, единствено ако починалият е обществено лице, с изключение на физическите или юридическите лица, които са предмет на частното право.

24. В шест държави членки правото съдържа изчерпателен списък на лицата, които могат да търсят подобно обезщетение. Кръгът от лица, които могат да получат обезщетение варира: в Исландия единствено съпрузите, децата и родителите на починалия, а в Обединеното Кралство – единствено съпрузите и децата могат да го търсят, докато в Ирландия списъкът е много по-обширен. В огромното мнозинство от държави членки, изследвани за нуждите на това дело, (тридесет и две),

законодателството и съдебната практика не установяват списък, а определят критерии за преценка на случаите, в които може да се присъди обезщетение. Тези критерии са разнообразни и обикновено включват степента на родство, съвместно съжителство или продължителността и силата на емоционалната връзка с починалия. В някои страни съществуването на връзка, чието естество дава право на обезщетение, се приема за най-близките членове на семейството. Варират и условията за обезщетение по отношение на вредите: в някои страни наличието на претърпени вреди се презюмира поради родствената връзка, в други има условие за представяне на доказателства, а в трети (например Австрия) се допуска обезщетение единствено за тежки вреди, довели до влошаване на здравето.

25. По сходен начин във всички държави членки, изследвани в случая, е възможно да се получи обезщетение за претърпени имуществени вреди в следствие на смъртта на близък. Съществува обаче голямо разнообразие в решенията, приети от държавите по отношение на естеството на вредите, които могат да бъдат обезщетени и на кръга от лица, които могат да търсят такова обезщетение.

ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 2 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

26. Позовавайки се на положителните задължения на държавата по чл. 2 от Конвенцията, жалбоподателят се оплаква от липсата на задълбочено разследване по някои линии, както и от отказа на националните съдилища да го конституират като страна по наказателното производство, касаещо убийството на брат му, което му е попречило да участва в производството и да предяви иск за обезщетение на вредите. Приложимата в случая част от Конвенцията е чл. 2, който гласи:

1. Правото на живот на всеки се защитава от закона. (...)

A. Относно допустимостта

1. Относно възраженията на Правителството

а) Шестмесечен срок

27. Правителството поддържа мнение, че жалбата е предявена извън шестмесечния срок, предвиден в чл. 35 от Конвенцията, защото, според него, последното вътрешно решение, което следва да се вземе предвид за пресмятането на този срок, е определението на Районен съд – гр. Враца от 1 декември 2014 г. То твърди, че това определение не подлежи на обжалване, що се отнася до отказа за конституиране като граждански ищец, и че, що се отнася до отказа за приемане като частен обвинител, отчитайки постоянната съдебна практика на националните инстанции по приложението на постановлението на Върховния съд, жалбата е била лишена от разумни перспективи за успех и е била излишна.

28. Жалбоподателят отвърща, че решенията за конституиране като граждански ищец и частен обвинител са присъствали в едно и също определение на съда и че не е било очевидно за подсъдим, че единствено едно от тези решения подлежи на обжалване. Твърди също така, че тълкувателните постановления на Върховния съд не са били

еднозначни и че можело с основание да се вярва, че молбата му ще бъде приета. Добавя, че не е разполагал с адвокат в съдебната фаза на производство и че добросъвестно се е обърнал към вътрешните въззивни инстанции. Заклучава, че окончателното вътрешно решение, което следва да се вземе предвид, е определението на Апелативен съд – гр. София от 5 януари 2015 г. и че жалбата му е била предявена в шестмесечния срок от същото решение.

29. Съдът припомня, че съгласно чл. 35 § 1 от Конвенцията, той може да бъде сезиран само след изчерпването на вътрешните въззивни процедури и в шестмесечен срок от датата на окончателното вътрешно решение. Упражняването на въззивни процедури, които не удовлетворяват изискванията на чл. 35 § 1, не се взема предвид от Съда за целите на определянето на датата на „окончателно решение” или за пресмятането на началната дата от шестмесечния срок. Следователно, ако жалбоподателят използва въззивна процедура, обречена на неуспех от самото начало, решението по тази процедура не може да се вземе предвид за пресмятането на шестмесечния срок (вж. *Йероновичс срещу Латвия* [GC], № 44898/10, § 75, 5 юли 2016 г. и цитираните в делото препратки).

30. В конкретния случай Съдът отбелязва, че жалбоподателят е обжалвал определението, с което районният съд отказва да го приеме за частен обвинител. Тази възможност, изрично предвидена в чл. 271, ал. 6 от НПК, представлява обикновена въззивна процедура, която всяко лице, считащо се за жертва на наказателно престъпление и чието приемане за частен обвинител е било отхвърлено, може да използва. Процедурата не се отнася до молбата за като граждански ищец, отправена от жалбоподателя, чието отхвърляне на 1 декември 2014 г. е било окончателно. Апелативният съд, сезиран от жалбоподателя, е бил в компетентност да отмени определението на районния съд и да даде право на жалбоподателя да бъде конституиран като граждански ищец в производството. Отчитайки оплакването на заинтересованото лице в жалбата му, тази въззивна процедура не изглежда нито неуместна, нито изначално обречена на неуспех в смисъла на вече цитираната съдебна практика на Съда. Още повече, за да се произнесе относно приемането на жалбоподателя за частен обвинител, Апелативният съд е трябвало да се произнесе по въпроса дали същият може да търси обезщетение за претърпените неимуществени вреди, който също е предмет на настоящата жалба (вж. параграфи 12 и 14 по-горе). Съдът не може в никакъв случай да вини заинтересованото лице, че е изчакал приключването на тази процедура, която е водена в рамките на едва няколко седмици, тъй като Апелативният съд се е произнесъл на 5 януари 2015 г., и че е предявил жалбата си в рамките на последващите шест месеца – на 18 юни 2015 г.

31. Следва да се отхвърли възражението на Правителството, изведено от неспазването на шестмесечния срок.

б) Изчерпване на вътрешноправните средства за защита

32. Правителството е на мнение също така, че жалбоподателят не е изчерпил вътрешноправните средства за защита, тъй като е разполагал с възможност да сезира гражданските съдилища, за да поиска обезщетение за вредите, които смята, че е претърпял. Правителството твърди, че през април 2016 г. Върховният касационен съд е образувал тълкувателно дело по въпроса относно лицата, които могат да търсят обезщетение при смъртта на близък, и е постановил тълкувателното решение на 21 юни 2018 г. (вж. параграф 18 по-горе). Предвид тези обстоятелства, Правителството счита, че жалбоподателят е можел да сезира гражданските съдебни инстанции с иск за

обезщетение още през април 2016 г., преди петгодишният давностен срок, предвиден от закона за подобни действия, да изтече и че въпросните съдилища не биха обявили жалбата за недопустима, а биха спрели временно производството в очакване на решението на Върховния касационен съд. Правителството представя заключението, че тази вътрешна процедура за обжалване не е била лишена от разумни перспективи за успех и че е следвало да бъде изчерпана от жалбоподателя.

33. Жалбоподателят отвърща, че жалбата му касае именно невъзможността да участва в наказателното производство за убийството на брат му, както изисква чл. 2 от Конвенцията. Счита, че производство в гражданските инстанции не би било в състояние да поправи това положение.

34. Съдът припомня, че правилото за изчерпване на вътрешноправните средства за защита, формулирано в чл. 35 § 1 от Конвенцията, налага на лицата, желаещи да сезират Съда, задължението да изчерпят предварително процедурите, които се предлагат от правния ред на тяхната държава, за да им позволи да получат обезщетение за твърдените нарушения. Въпреки това, чл. 35 § предвижда единствено изчерпването на процедурите, които са едновременно свързани с посочваните нарушения, и са налични и адекватни. Изчерпването на вътрешноправните средства за защита се оценява обикновено към датата на предявяване на жалбата пред Съда (вж. *Баунман срещу Франция*, № 33592/96, §§ 40 и 47, CEDH 2001-V (извлечения), и *Иван Тодоров срещу България*, № 71545/11, §§ 45 и 49, 19 януари 2017 г.). Това правило не е лишено от изключения, които могат да бъдат оправдани от особени обстоятелства във всеки случай. Съдът вече се е отклонявал от това общо правило в дела, при които, след установяване на наличие на систематични проблеми във вътрешното право или практика, правителството ответник е създадо процедури, които могат да поправят твърдените нарушения на Конвенцията, отнасящи се, например, до прекалено голямата продължителност на съдебните процедури (*Бруско срещу Италия* (реш.) № 69789/01, CEDH 2001-IX, и *Ноголица срещу Хърватия* (реш.), № 77784/01, CEDH 2002-VIII) или до нехуманни или унижителни условия на задържане (*Латак срещу Полша* (реш.), № 52070/08, §§ 80-82, 12 октомври 2010 г., и *Ломински срещу Полша* (реш.), № 33502/09, §§ 71-73, 12 октомври 2010 г.). Съдът е допускал изключения от това правило и когато средството за защита е станало достъпно или ефективно след предявяването на жалбата, в резултат на промяна на положението на жалбоподателя (вж. *Демир срещу Турция* (реш.) № 51770/07, § 28, 16 октомври 2012, *Гюрджеиз срещу Турция*, № 11045/07, §§ 27 и 34, 15 ноември 2012, и *Латак*, цитирано по-горе решение, § 81, дела по които жалбоподателят е имал възможност да предяви иск за обезщетение след освобождаването си или приключването на наказателното производство, настъпили след предявяването на жалбата).

35. В конкретния случай Правителството приканва Съда да приложи изключение от правилото, а именно че изчерпването на вътрешноправните средства за защита се преценява към момента на предявяване на жалбата, като се вземе предвид сезирането на Върховния касационен съд с молба за тълкувателно решение през април 2016 г., а след това и приемането на тълкувателното решение на 21 юни 2018 г., като същото е разширило кръга от лица, които могат да търсят обезщетение. Съдът обаче отбелязва, че молбата на жалбоподателя да бъде конституиран като страна по наказателното производство за убийството на брат му е била отхвърлена с окончателно определение от 5 януари 2015 г. и че същият е предявил настоящата жалба на 18 юни 2015 г., т.е. три години преди промяната на съдебната практика от страна на Правителството. Съдът отбелязва също така, че Правителството не се е позовало на причини, които биха могли,

с оглед на съдебната практика, цитирана в предходния параграф, да обосноват разглеждането на друга дата. В тези обстоятелства Съдът счита, че жалбоподателят не е длъжен да предявява граждански иск във връзка с развитието на съдебната практика на Върховния касационен съд, за да удовлетвори условието за изчерпване на вътрешноправните средства за защита и отхвърля изключението, посочено от Правителството.

2. Заключение относно допустимостта

36. Като се позовава на факта, че тази жалба не е лишена от основание по смисъла на чл. 35 § 3 а) от Конвенцията и че не са налице каквито и да е други основания за недопустимост, Съдът обявява жалбата за допустима.

Б. По същество

1. Тези на страните

а) Жалбоподателят

37. Жалбоподателят твърди, че е бил привлечен, поне в началната фаза на разследването, единствено в качество на свидетел и че не е могъл да упражни правата, предоставени за страните, а именно правото да отправя молби, забележки и възражения. Счита, че отхвърлянето на искането му за конституиране като частен обвинител и граждански ищец го е лишило от възможността да защитава законовите си интереси, включително по време на съдебната фаза на производството.

38. Същият твърди, че с отхвърлянето на молбата му да участва като страна в наказателното производство, националните съдилища са приложили тълкувателното постановление на бившия Върховен съд по ограничителен начин и, най-вече, в разрез с европейска директива 2012/29/ЕС, която изрично посочва братята и сестрите сред членовете на семейството, които трябва да се считат за „жертви” на престъпление, причинило смъртта на техен близък. Жалбоподателят смята, че чл. 2 § 2 от същата директива, който позволява ограничаването на броя членове на семейството, които могат да се възползват от правата, упоменати там, не може да оправдае ограничение при положение, както е в конкретния случай, че не съществуват никакви други членове на семейството.

39. Жалбоподателят твърди също така, че от дома на брат му са изчезнали вещи и че властите са отказали да разследват това обстоятелство, въпреки молбите му. Констатирането на липсата на тези вещи би могло да изясни намеренията на убиеца, да оправдае определянето на по-строг състав на престъплението и да позволи на жалбоподателя да получи обезщетение за откраднатите според него вещи, някои от които били негова собственост. Счита, че властите са пренебрегнали потенциално съществена линия на разследване и не са провели достатъчно задълбочено разследване.

б) Правителството

40. Правителството счита, че положителните задължения на държавата са изпълнени в конкретния случай. Посочва, че властите са образували наказателно производство веднага след извършването на деянието, че то е позволило установяването на извършителя и в най-кратки срокове е довело до присъда лишаване от свобода. Що се

касае до участието на жалбоподателя в производството, Правителството твърди, че изискваната степен на привличане зависи от обстоятелствата на всеки случай и че Съдът е заключил нарушение на чл. 2 на Конвенцията основно в случаите, в които разследвания, които не са публични, вътрешни за въпросните администрации, са били водени, без никакво участие на близките на починалия и без обществен контрол. Що се отнася до настоящия случай, Правителството излага, че жалбоподателят е бил изслушан в хода на разследването, че е бил допуснат до цялото дело, че предложенията му, касаещи линиите на разследване и молбите му за извършване на следствени действия са били взети под внимание и че е бил информиран за провеждането на съдебното процес, на който е присъствал. Също така, според Правителството, макар и молбите за конституиране като страна по наказателното производство да са били отхвърлени, жалбоподателят е могъл да участва в производството по начин, позволяващ защитата на законовите му интереси. Общественият контрол е бил упражнен чрез провеждането на публичен съдебен процес.

41. Що се касае до възможността за получаване на обезщетение за претърпените неимуществени вреди в резултат смъртта на своя брат, Правителството допуска, че по време на събитията националната съдебна практика е определяла по ограничаващ начин лицата, които могат да търсят подобно обезщетение, запазвайки го за най-тесния семеен кръг. Позицията се на решението *Заволока срещу Латвия* (№ 58447/00, 7 юли 2009 г.), то твърди обаче, че подобно положение не е в разрез с чл. 2 от Конвенцията. Като се позовава на директива 2012/29/ЕС (параграф 22 по-горе), правителството представя мотива, че правото на Европейския съюз оставя на страните членки свободата да определят кръга от лица, които могат да търсят обезщетение за претърпени неимуществени вреди и че по този въпрос не съществува подход, който е общ за всички държави – страни по Конвенцията.

2. Оценка на Съда

а) Общи принципи

42. Съдът припомня, че чл. 2 от Конвенцията, който установява една от най-основните ценности на демократичните общества, формиращи Съвета на Европа, принуждава държавата не само да се въздържа от нанасяне на смърт по преднамерен начин, но също така и да предприема необходимите мерки за защитата на живота на лицата, които са под нейна юрисдикция (вж. *L. C. В. срещу Обединеното Кралство*, 9 юни 1998, § 36, *Сборник на решенията* 1998-III). Това положително материално задължение предполага, че държавата има основно задължение да осигурява правото на живот, като си служи със законодателни и административни рамки, които обезсърчават нарушаването на въпросното право (*Николае Виргилиу Тънасе срещу Румъния* [GC], № 41720/13, § 135, 25 юни 2019 г.), а именно чрез приемането на конкретно наказателно законодателство, което обезсърчава извършването на посегателства срещу личността и което се основава на механизъм на действие, предвиден да предотвратява, наказва и санкционира нарушенията (*Мустафа Тунч и Феджире Тунч срещу Турция* [GC], № 24014/05, § 171, 14 април 2015, *Пол и Одри Едуардс срещу Обединеното Кралство*, № 46477/99, § 54, CEDH 2002-II и *Ангелова и Илиев срещу България*, № 55523/00, § 93, 26 юли 2007).

43. Възложеното на държавата задължение да защитава правото на живот предполага също положително процесуално задължение да съблюдава за наличието, в случай на смърт, на ефективна съдебна система, която позволява установяването на

факти в кратки срокове, привличането към отговорност на извършителите и осигуряването адекватно обезщетение на жертвите (*Николае Виргилиу Тънасе*, цитирано по-горе, §§ 137 и 157). Тази система може да варира според обстоятелствата и според естеството на посегателството над живота. Съдът също счита, че ефективно официално разследване, дори разследване от наказателно естество, трябва да бъде водено, когато има причини да се смята, че смъртта е била причинена умишлено или когато смъртта е настъпила при съмнителни обстоятелства (*ibid.*, §§ 158 и 160, *Мустафа Тунч и Феджире Тунч*, цитирано по-горе, §§ 170-171 и *Ангелова и Илиев*, цитирано по-горе, § 94). Когато смъртта се дължи на небрежност, процесуалното задължение на държавата може да бъде считано за удовлетворително, ако съдебната система предлага на жертвите или на техните близки процедури за предявяване на обезщетение пред граждански съдилища, които, сами по себе си или в съвкупност с процедури за предявяване на обезщетение пред наказателни съдилища, които могат да доведат до установяването на отговорност и до получаването на адекватни граждански обезщетения (*Николае Виргилиу Тънасе*, цитирано по-горе, § 159, *Калвели и Чильо срещу Италия* [GC], № 32967/96, § 51, CEDH 2002-I и *Лопиш да Суза Фернандиш срещу Португалия* [GC], № 56080/13, § 137, 19 декември 2017 г.).

44. Установените в съдебната практика на Съда критерии, касаещи „ефективността“ на разследването, в смисъла, който трябва да се придава на този израз в контекста на чл. 2 от Конвенцията, са обобщени, измежду много други примери, в решенията по делата *Николае Виргилиу Тънасе* и *Мустафа Тунч и Феджире Тунч*, цитирани по-горе (вж. съответно §§ 165-168 и §§ 172-181 от тези решения и препратките, които са цитирани там).

45. Следователно, за да може да бъде окачествено като ефективно, разследването трябва най-напред да бъде адекватно.

46. Проведеното разследване трябва да бъде достатъчно задълбочено, което означава, че властите трябва да вземат всички разумни мерки на тяхно разположение, за да получат доказателства, отнасящи се до разглежданите факти. Заключение на разследването трябва да са подкрепени от подробен, обективен и безпристрастен анализ на всички приложими елементи. Отхвърлянето на явна линия на разследване при всички случаи компрометира по решителен начин способността на разследването да установи обстоятелствата на делото и, в съответния случай, самоличността на отговорните лица.

47. Необходимо е също така лицата, които водят разследването, да бъдат независими от въвлечените или предполагаемо въвлечените лица.

48. В този контекст също се подразбира изискването за бързина и надлежна проверка.

49. Освен това разследването трябва да бъде достъпно за семейството на жертвата до степен, необходима за опазването на законовите му интереси.

50. Съблюдаването на процесуалните изисквания на чл. 2 от Конвенцията се оценява въз основа на множество съществени параметри, сред които посочените по-горе (параграфи 46-49 по-горе), които, взети заедно, позволяват да се оцени степента на ефективност на разследването (*Николае Виргилиу Тънасе*, цитирано по-горе, § 171).

51. Освен това, когато са налице различни средства за защита, както граждански, така и наказателни, Съдът трябва да прецени дали може да се каже, като цяло и както са предвидени в закона и приложени на практика, те представляват правни средства за защита, чрез които водят до установяването на фактите, привличането на извършителите под отговорност и предлагат на жертвата адекватна компенсация (*ibid.*, § 169). Съществуват различни начини, позволяващи гарантирането на правата, които защитава

Конвенцията и изборът на мерките, които държавата трябва да приеме, за да бъде в съответствие с тези положителни задължения по чл. 2, попада в нейното поле на преценка (вж. *Лопиш да Суза Фернандиш*, цитирано по-горе, § 216).

б) Приложение в конкретния случай

52. Съдът отбелязва най-напред, че след съобщението от страна на жалбоподателя относно смъртта на брат му, властите незабавно са образували наказателно производство, че самоличността на извършителя на убийството е била установена и че наказателното преследване е довело до наказателна присъда лишаване от свобода. Съдът отбелязва също така, че жалбоподателят не подлага на съмнение адекватното естество на наказателната процедура, нито независимостта или бързината, с която то е било проведено в конкретния случай.

53. Що се отнася до задълбочеността на разследването, Съдът отбелязва, че множество следствени действия, включително огледа на местопрестъплението, разпитите на свидетели и експертизите, са били осъществени и че разследването е позволило установяването на самоличността на извършителя на убийството. Съдът отбелязва, че както разследващите, така и съдебните инстанции са взели предвид хипотезите, които е изложил жалбоподателят, а именно, че изчезналите от дома на брат му вещи подсказват материална мотивация за престъплението или участието на друго лице; тези органи обаче не са открили елементи в подкрепа на подобни хипотези (параграф 8 и 13 по-горе). При тези обстоятелства, Съдът не може да заключи, че властите са пропуснали да проследят очевидна линия на разследване, нито, че са извършили виновно нарушения в хода на разследването, които биха компрометирали неговата ефективност на по смисъла на чл. 2 от Конвенцията.

54. Що се отнася до оплакването, което жалбоподателят формулира въз основа на отказа да бъде конституиран като частен обвинител и граждански ищец в наказателното производство, Съдът счита, че това оплакване, както е формулирано от жалбоподателя, има два различни аспекта и касае, от една страна, невъзможността му да участва в наказателното производство, а от друга – невъзможността да получи обезщетение за претърпените вреди в резултат от смъртта на брат му.

55. Що се отнася до участието на жалбоподателя в наказателното производство, Съдът отбелязва, че в рамките на досъдебната фаза, разследващите органи са приели декларациите му, държали са го в течение за развитието на разследването и след неговото приключване, са му предоставили достъп до всички материали. По този повод жалбоподателят е имал възможността да представи своите възражения и искания си за следствени действия и прокуратурата е отговорила на тях в своите решения. След това жалбоподателят е бил информиран за приключването на разследването и за насроченото съдебно заседание. От този момент, въпреки че отхвърлянето на молбите му за конституиране като страна по производството и невъзможността за участие в процеса по делото могат потенциално да повдигнат въпроси от гледна точка на процесуалните задължения по чл. 2 от Конвенцията, в конкретните обстоятелства Съдът счита, че жалбоподателят е бил в достатъчна степен включен в наказателното производство (вж. *Огнянова и Чобан срещу България*, № 46317/99, § 115, 23 февруари 2006 и *Сейдова и други срещу България*, № 310/04, § 60, 18 ноември 2010, в които близките на жертвата не са имали възможност да се запознаят с разследването, нито да получат сведения за развитието му). Чл. 2 от Конвенцията следователно не е бил нарушен в този аспект.

56. Колкото до възможността да получи обезщетение за претърпените вреди, Съдът отбелязва, че по време на извършване на деянията, по силата на задължителната

съдебна практика на бившия Върховен съд, единствено лицата, принадлежащи към тесен семеен кръг (родители, деца и съпрузи), са можели да търсят обезщетение за неимуществени вреди при смърт на близък, като останалите роднини, сред които братя и сестри, са изключени. Като се има предвид, че по силата на разпоредбите на Наказателно-процесуалния кодекс единствено лицата, които могат да претендират обезщетение в резултат от престъплението могат да бъдат страни в наказателното производство, националните съдилища са отхвърлили молбата на жалбоподателя да бъде конституиран като частен обвинител и граждански ищец, преценявайки, от една страна, че той не може да твърди, че е претърпял неимуществени вреди по силата на горепосочената съдебна практика, и от друга, че имуществените вреди, за които настоява, не са свързани с престъплението, предмет на съдебния процес.

57. Съдът забелязва, че предявените от жалбоподателя имуществени вреди в националното производство се отнасят до вещи, които вероятно са били откраднати от дома на брат му и не са следствие от смъртта му, както са отбелязали и националните съдилища. Съдът счита, че при тези обстоятелства възможността за получаване на обезщетение не се отнася към чл. 2 от Конвенцията и преценява, че не е нужно да изследва по-задълбочено този въпрос. Остава да се установи, дали невъзможността на жалбоподателя да претендира за обезщетение за претърпените неимуществени вреди в резултат от смъртта на брат му е нарушение на горепосочените задължения.

58. В това отношение Съдът припомня, че, според неговата практика, процесуалните задължения, които произтичат от чл. 2 на Конвенцията, изискват от държавите да утвърдят ефективна съдебна система, която позволява установяването на фактите, привличането на извършителите към отговорност, но също така и предоставянето на адекватно обезщетение на жертвите (*Николае Виргилиу Тънасе*, цитирано по-горе, § 137; параграф 43 по-горе). Що се отнася до формата, която трябва да получи подобно „адекватно обезщетение“, Съдът множество пъти е отсъждал, че съгласно чл. 13 и чл. 2 от Конвенцията, в случаите, когато публичен орган е отговорен за въпросната смърт, вътрешният правен ред трябва да позволява парично обезщетение за претърпените неимуществени вреди от близките на жертвата (вж., наред с други, *Пол и Одри Едуардс*, цитирано по-горе, §§ 97 и 101).

59. При липса на отговорност за смъртта от страна на държавните власти и, следователно, на „жалба с мотив“ за нарушение на чл. 2 от Конвенцията, чл. 13 все пак не е приложен (*Заволока*, цитирано по-горе, §§ 38-39). В дела, в които смъртта не се дължи на държавните власти, Съдът е предвидил възможността да се получи обезщетение за претърпените неимуществени вреди вследствие на смъртта на близък съгласно процесуалните задължения, произтичащи от чл. 2 на Конвенцията.

60. По този начин в решението по делото *Заволока* (цитирано по-горе, § 40), което касае смъртта на дъщерята на жалбоподателката при пътен инцидент причинен от частно лице, Съдът е счел, позовавайки се на липсата на еднообразен подход в законодателството на страните членки, че чл. 2 от Конвенцията не обхваща налагането на общо задължение за предоставяне на парична компенсация за вреди претърпени в резултат от смърт в подобни обстоятелства. В това дело, проведеното наказателно производство е позволило да се установят фактите и да се произнесе осъдителна присъда срещу отговорния за инцидента, но латвийското право, приложимо по това време, не позволява парично обезщетение за претърпените щети. В две по-скорошни решения, *Мовсеян срещу Армения* (№ 27524/09, 16 ноември 2017 г.) и *Саришвили-Болквадзе срещу Грузия* (№ 58240/08, 19 юли 2018 г.), които се отнасят до смърт настъпила в следствие на лекарска небрежност, Съдът обаче е установил нарушение на чл. 2 от Конвенцията

поради пълната невъзможност в съответните правни уредби да се търси, от страна на лекарите или на отговорните здравни заведения, обезщетение за претърпените неимуществени вреди вследствие на смъртта на близък (*Мовсеян*, цитирано по-горе, § 74 и *Саришвили-Болквадзе*, цитирано по-горе, §§ 94-97).

61. В настоящия случай приложимото към момента на деянието национално законодателство предвижда възможност за получаване на обезщетение за неимуществени вреди, претърпени вследствие на смъртта на близък, но по силата на задължителната практика на бившия Върховен съд единствено лицата, принадлежащи към тесен семеен кръг (родители, деца и съпрузи) могат да търсят такова обезщетение, а роднини като братя и сестри са изключени от превземащите. Съдът трябва следователно да определи дали изискването за работа на ефективна съдебна система, която може да осигури „адекватно обезщетение” е изпълнено в конкретния случай, като се има предвид невъзможността жалбоподателят да търси обезщетения поради ограниченията, наложени от вътрешното право.

62. Що се отнася до съществуването на единодушие между държавите страни по Конвенцията, Съдът забелязва, че от сравнително правния анализ, с които той разполага, е видно, че всички държави – страни по Конвенцията предвиждат право на обезщетение в полза на лицата, които са претърпели неимуществени вреди вследствие на смъртта на техните близки и че почти всички от тези държави предвиждат такава възможност, когато отговорността се носи от частно лице. Съдът отбелязва, обаче, че условията и механизмите за присъждане на такова обезщетение, както и определянето на превземащите лица, се различават. В голямото мнозинство от страните списъкът с тези лица не е уточнен предварително, а правоимащите се определят във всеки случай според критерии, каквито са роднинската връзка с починалия, действителност на емоционалните им взаимоотношения или взаимопомощ между тях, евентуално съжителство или пък качество на наследник на жалбоподателя. От сравнението на тези критерии, обаче, се вижда, че много малко страни ограничават тази възможност така силно, както българското право през разглеждания период (параграфи 23-24 по-горе).

63. Съдът отбелязва също така, че европейската директива 2012/29/ЕС, която установява минимални изисквания за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпността, включва братята и сестрите на починало лице в понятието „жертва” на престъпление, позволявайки им да се възползват от посочените там права. Ако, както подчертава Правителството, чл. 2 § 2 от директивата позволява на държавите да приемат ограничения на броя членове на семейството на починало лице, които могат да се възползват от тези права, заглавието на този член по-скоро подсказва, че става въпрос за хипотеза при множество „членове на семейството” по смисъла на чл. 2 § 1 от директивата, а не както в разглеждания случай, в който едно единствено лице може да претендира за това качество (параграф 22 по-горе). Разглежданата разпоредбата предвижда също така ограничаването да е възможно единствено при условие, че „се отчита спецификата на всеки случай”, докато приложимото към разглеждания момент българско право изключва възможността да се търси обезщетение от някои членове на семейството по абсолютен начин, без преценяване на особените обстоятелства във всеки случай.

64. Съдът отбелязва също, че приложимата вътрешна съдебна практика е била изменена след разглежданото деяние и Върховният касационен съд вече приема, че други лица, освен изброените по ограничителен начин в тълкувателните постановления на бившия Върховен съд, могат да търсят обезщетение, ако успеят да докажат, че, предвид отношенията си с починалия, те са претърпели морални страдания, сравними с тези на

членовете на тесния семеен кръг (параграф 17 по-горе). Ако и това развитие на вътрешното право да не позволява да се приеме, че предходното състояние е било в противоречие с Конвенцията (*Заволока*, цитирано по-горе, § 41, на края), Съдът счита, че тази промяна на съдебната практика, приета, за да се приведе българското право в съответствие с европейската директива 2012/29/ЕС, трябва да се вземе предвид при установяването на съществуваща тенденция в правото на страните по Конвенцията.

65. Отчитайки изброеното по-горе, Съдът счита, че съществува единодушие сред държавите страни по Конвенцията, според което членовете на най-близкия семеен кръг трябва да имат възможност да търсят парично обезщетение за неимуществени вреди претърпени вследствие на смъртта на близък, като във всеки случай се оценяват силата на връзките, които са ги свързвали с починалия и реалния размер на претърпените вреди.

66. В обстоятелствата на разглеждания случай, в който жалбоподателят е единственият член на семейството и единствен наследник на покойния си брат, и той е поддържал тесни връзки със същия, както личи от наличните елементи по делото, Съдът счита, че като не предвижда никаква възможност за търсене на парично обезщетение за претърпените морални вреди от страна на жалбоподателя, държавата ответник е нарушила своето задължение да приложи ефективна съдебна система, способна да предостави „адекватно обезщетение” по смисъла на чл. 2 от Конвенцията.

67. Следователно, въпреки ефективното разследване, проведено в разглеждания случай наказателно производство, което е позволило установяването на фактите и е довело до осъдителна присъда за убиеца, Съдът счита, че липсата на всякаква възможност да се получи обезщетение за неимуществени вреди е нарушение на задължението на държавата да приложи ефективна съдебна система, която предлага подходящ отговор на близките на жертвата в случай на смърт. Налице е нарушение на чл. 2 от Конвенцията в процесуалната му част.

II. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

68. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.

А. Щети

69. Жалбоподателят иска 20 000 евро като обезщетение за неимуществени вреди, претърпени в резултат от неефективността на разследването на убийството на брат му и невъзможността да бъде страна по наказателното производство. Искан освен това 25 000 евро обезщетение за материалите щети, които преценява, че е претърпял поради загубата на възможност да му бъде присъдено обезщетение от вътрешните съдебни инстанции, ако е бил приет като гражданска страна.

70. Правителството счита, че претенциите на жалбоподателя са прекомерни що се отнася до неимуществените вреди. Относно материалните, то твърди, от една страна, че загубата на възможност, на която се позовава жалбоподателят, е спекулативна и няма причинно-следствена връзка с евентуална констатация на нарушение на чл. 2 от Конвенцията от процесуална гледна точка. От друга страна Правителството е на мнение, че след отхвърлянето на молбата за конституиране като страна по наказателното производство, жалбоподателят е имал възможност да сезира гражданските съдилища относно своите претенции.

71. По отношение на предявената от жалбоподателя загуба на възможност, Съдът забелязва, че към момента на промяна на съдебна практика с постановяването от Върховния касационен съд на тълкувателно решение от 21 юни 2018 г., давностният срок на гражданския иск все още не е бил изтекъл и че заинтересованият е разполагал с възможност да сезира гражданските съдебни инстанции с действия срещу Г. В., като същите не са били лишени от перспектива за успех. Съдът отхвърля молбата що се отнася до предявените имуществени вреди. Той обаче счита, че жалбоподателят е претърпял неимуществени вреди поради нарушението на чл. 2 и му присъжда 12 000 евро¹ на това основание, към която сума трябва да се добави стойността на дължими евентуални данъци.

Б. Такси и разходи

72. Жалбоподателят иска общата сума от 4102 евро за разходите, които е направил в рамките на процедурата пред Съда, от които 3900 евро за хонорарите на адвокатите му и 202 евро разходи за преводи, пощенски услуги и канцеларски материали. В подкрепа на молбата си представя договори за юридическа помощ, сключени с адвокатите му, отчет за извършената от тях работа за общо 32 часа и 30 минути при почасова ставка от 120 евро и фактура,, удостоверяваща заплащането на предварителни такси от 1200 лв., с включени данъци (съответстващи на 613 евро). Прилага фактури за превод в размер на 141 евро и за пощенски разходи в размер на 8 евро, оценява канцеларските си разходи на 35 евро. Жалбоподателят моли сумите за разходи да бъдат преведени директно на адвокатите му, освен сумата от 613 евро, съответстваща на предплатените хонорари.

73. Правителството счита, че претенциите за разходи за адвокати са прекалени, както по отношение на броя часове работа, така и по отношение на почасовата ставка от 120 евро. Счита за неуместна и молбата за изплащане на разходи за канцеларски материали и посочва, че в това отношение адвокатите се ползват с отстъпка от 25% от приходите си, които се декларират като служебни разходи.

74. Съгласно практиката на Съда, един жалбоподател може да получи покриване на разходите си единствено, ако са доказани действителността, нуждата и разумния им характер. В разглеждания случай и вземайки предвид наличните документи и горепосочените критерии, Съдът счита разумно да присъди на жалбоподателя общата сума от 3200 евро за всички разходи заедно, от които 613 евро ще бъдат преведени на жалбоподателя, а остатъкът от сумата – на адвокатите му, съгласно с молбата на жалбоподателя.

В. Лихви за забавяне

75. Съдът счита за уместно да пригоди размера на лихвите за забава към размера на лихвения процент по пределното кредитно улеснение на Централната европейска банка, увеличен с три процентни пункта.

ВЪЗ ОСНОВА НА ТЕЗИ МОТИВИ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО РЕШИ:

1. *Обявява* жалбата за допустима;

¹ Поправено на 11 август 2020: предходният текст гласи: „5 000 евро“.

2. *Обявява*, че има нарушение на чл. 2 от Конвенцията в процесуално отношение;

3. *Обявява*,

а) че държавата ответник трябва да изплати на жалбоподателя, в тримесечен срок от датата на влизане в сила на решението съгласно чл. 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които трябва да бъдат конвертирани в български левове според актуалния обменен курс към момента на изплащането:

i. 12 000 евро (дванадесет хиляди евро), плюс всяка сума, която може да се дължи като данък върху тази сума, като обезщетение за неимуществени вреди;

ii. 3200 евро (три хиляди и двеста евро), плюс всяка сума, която може да се дължи като данък от жалбоподателя, за разходи, от които 613 евро да бъдат директно изплатени на жалбоподателя, а 2587 евро да бъдат преведени по банковата сметка на адвокатите му;

б) че от изтичането на посочения срок и до датата на изплащането, тези суми подлежат на просто олихвяване с процент, равен на лихвения процент по пределното кредитно улеснение на Централната европейска банка за съответния период, увеличен с три процентни пункта.

4. *Отхвърля* иска за справедливо обезщетение в останалата част

Изготвено на френски език, а след това съобщено в писмен вид на 21 юли 2020 г., съгласно чл. 77 §§ 2 и 3 от правилника.

Илзе Фрайвирт
(Ilse Freiwirth)

Заместник-секретар

Юлия Антоанела Моток
(Iulia Antoanella Motoc)

Председател